

naar een holistische architectuur

© Benjamin Haas - Fotolia.com

Sinds enkele decennia wint een nieuwe soort architectuur aan populariteit: een combinatie van voorouderlijke wijsheid en moderne technologieën. Zal ze haar beloftes kunnen houden? Op reis naar het land van de vorm...

Sinds het einde van de vorige eeuw zijn we getuige van een meeslepende evolutie in de architectuur. Deze is ingegeven door een nieuwe generatie architecten afkomstig uit de vier hoeken van deze planeet. Een echte «back to basic»: allemaal hebben ze eenzelfde opvatting van een levenswijze in harmonie met de natuur en de mens. Deze visie is niet nieuw; ze is zo oud als de architectuur zelf. Ze dateert uit de tijd dat de eerste volkeren de oerkrachten van de natuur respecteerden en in functie daarvan bouwden. Overal trachtten woonvormen een harmonie tussen mens, natuur en kosmos uit te drukken, teneinde de aarde en haar schepselen te verbinden met haar schepper.

Archeologen over de hele wereld hebben een constante vastgesteld bij de eerste mensen [vanaf het neolithisch tijdperk] wat de bouw betreft: ze gebruikten wat voorhanden was, bouwden voor een bepaalde tijd en met het oog op veelvul-

dige herstellingen, ontwikkelden trucjes om de warmte te behouden wanneer het koud was en de koelte in warme tijden. Ze drukten hun geloof rechtstreeks uit in de structuur of in de versiering van hun bouwwerken... wat tegelijkertijd heel gelijkende uitvoeringen en een grote verscheidenheid aan uitdrukkingen tot gevolg had.

Doorheen de tijd werden de beschikbare materialen, geschonken door de natuur, bijna zonder bewerking gebruikt. Daar waar hout en andere harde plantensoorten overvloedig aanwezig waren, is het logisch dat men deze eerst en vooral gebruikte. Een ander natuurlijk, overvloedig aanwezig materiaal, was klei. Ze werd in lagen aangebracht op gedroogde takken of als zongedroogde bakstenen gebruikt. Hoewel het moeilijker te vervoeren en te bewerken was, werd ook steen vaak gebruikt. Later zouden plaaster, kalk en mortel – gekend sinds ongeveer 8000 v.C. – dienen om muren en vloeren te storten of te bepleisteren.

Inheemse woonvormen, eigen aan een land, zijn steeds de uitdrukking geweest van dezelfde waarheden: overleven en leven op de Aarde. Zo heeft de mens gedurende duizenden jaren meegemaakt wat vandaag ondenkbaar lijkt: leven zonder steenkool, petroleum en elektriciteit, en toch gezelligheid, een warme stemming en een aangename woonvorm kennen!

Voorouderlijke wijsheid

Door de eeuwen heen hebben bouwmeesters de architecturale opvatting behoorlijk ontwikkeld. Het huis heeft een steeds belangrijker symbolische functie aangenomen. Zo weerspiegelt het de overtuigingen en de verhoudingen met de verschillende dimensies van de omringende wereld. Gedurende millennia integreerden huizen diep spirituele elementen: stenen, beenderen, beeldjes, symbolische voorwerpen en ruimtes gewijd aan de cultus van de voorvaders. Het plaatsen van offerandes op altaren van huisgoden maakte deel uit van de dagelijkse routine.

Denkers, wiskundigen en andere filosofen verhieven de observatie van de wereld, de natuur en de kosmos tot ware kunst. In het Oudgrieks betekent het woord «kosmos» «orde». De Pythagoreërs geloofden dat de Ene, de Volmaakte, een georganiseerde, gestructureerde wereld had gevormd vanuit een initiële materie die zij het onvolmaakte noemden. De mensen leefden volgens het ritme van het Grote Alles. De beweging van de hemellichamen en de loop van de seizoenen gaven het werkritme aan, net als dat van de rust en van de feestelijkheden.

De Pythagoreërs en veel filosofische scholen met hen, zagen de natuur als een immens levend boek waarin het voldoende geoefend oog de geheimen van het leven kon lezen. Een blad, een bloem, een schelp. Naamloze voorwerpen, onder de onmetelijke productie van leven, getuigden voor deze aandachtige waarnemers van een geometrisch nauwgezette inrichting. En hoe langer het oog van deze denkers erbij stilstond, hoe meer hun geest bij zichzelf te rade ging en hoe meer die ontdekkingen zich vermenigvuldigden. Een latente onderliggende ordening verscheen. Deze aangeboden vormen van de natuur waren het ontspruiten, in de materie, van de adem en de intelligentie van het leven. De heilige geometrie, zoals de Ouden het noemden, was geboren.

De heilige geometrie

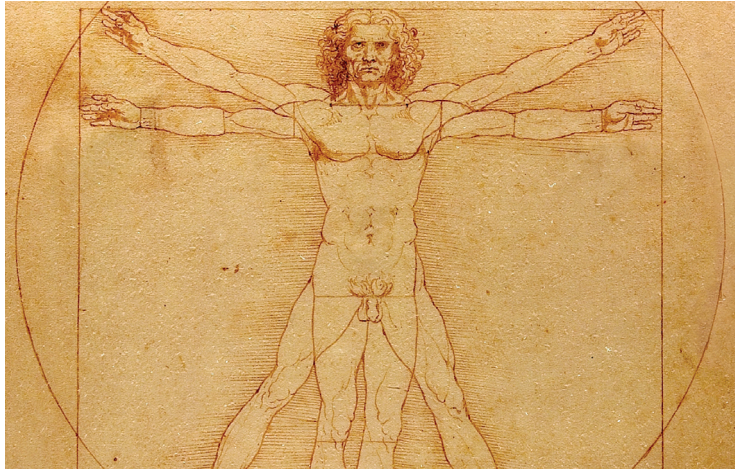
Op basis van de berekeningen van de verhoudingen bij de observatie van de natuurwetten, werd innerlijke harmonie omgezet naar de kunst en de architectuur. Deze nieuwe creaties sloten niet alleen harmonieus aan op de kosmos, de onderliggende ordening die hen inspireerde, maar ze verspreidden de «goddelijke verhoudingen» en doordrongen de toeschouwers ervan. Als echo van de natuur, drukten schilderijen, beeldhouwwerken en gebouwen voor het eerst een universeel karakter uit. Een weergalm van de schepping, met het Goddelijke.

De heilige constructies uit de hele wereld integreren de principes van de heilige geometrie, onze bouwheren van kathedralen inclusief. Leonardo da Vinci beheerste deze berekeningen waar men het gebruik terugvindt van de Gulden Snede – of «goddelijke proportie» zoals hij het noemde – en van de ellen, maateenheden die verwijzen naar het menselijk lichaam en naar de zon. In de heilige architectuur worden een aantal zaken verenigd: de keuze van de locatie, de ligging van het gebouwde ten opzichte van de hemellichamen en de harmonie van de verhoudingen. De symboliek van de vormen maken van het gebouw een scharnier tussen de Aarde-Materie en de Hemel-Geest.

De Gulden Snede

De betekenis van de Gulden Snede begrijpen, impliceert dat men in alles de handtekening van een intelligentie terugvindt. Deze overstijgt verreweg wat de menselijke verbeelding kan vatten. Het omvat alles: van de atomische structuur tot de verhoudingen van het menselijk lichaam, van de nerven van een blad tot de samenstelling van de takken van

«L'homme de Vitruve» - Leonard De Vinci

een boom, van een planeetbaan tot een melkwegstelsel. Dat magische nummer, in het hart van de archetypes van de schepping is 1,618...: het enige getal dat zich met zichzelf vermenigvuldigt wanneer men er 1 aan toevoegt en dat zich invertteert wanneer men 1 schrapt. Als in het menselijk lichaam de afstand van de navel naar het bovenste van de schedel bijvoorbeeld gelijk is aan 1, zal de afstand van de navel naar de grond 1,618 zijn! Hetzelfde geldt voor de verhoudingen van de armen en de bovenarmen, van de benen, de rug, de spieren, de organen,... Kortom van de hele structuur van het lichaam!

[N.v.d.r.: ter info, de verhoudingen van de Gulden Snede worden verwerkt in de opmaak van AGENDA Plus...]

Natuurlijke architectuur

Vrouwen en mannen bekijken vandaag vol bewondering en een diep respect naar tempels, piramides, kathedralen en heel wat andere architecturale creaties die honderden of zelfs duizenden jaren oud zijn. Maar laten we niet uit het oog verliezen dat er al miljoenen jaren andere architecten bestaan. Hun werken zijn misschien niet ontsproten aan het brein van één of andere geniale artiest, maar aan de voortdurende actie van de levenswetten. Zonder werktuig

en om zo te zeggen zonder beweging, hebben de eerste koraalpoliepen van de warme zeeën kalkconstructies gerealiseerd die dimensies bereiken van immense onderzeese bergen... en ze zijn er nog steeds aan het bijbouwen! En dan zijn er nog de spiraalvoluten van schelpen en andere spiraalvormige schaaldieren die onderbewust het idee van evolutie, van kracht en van leven oproepen. Telkens opnieuw – van de nautilusschelp in de warme zeeën tot de schelp van onze tuinslak – krijgen de hoekfrequenties van deze spiralen het perfecte ritme door de Gulden Snede.

Naar het evenbeeld van deze weekdieren en andere slakken, hebben wij allemaal onze «eigen spiraal»: de plaats die we bouwen om ons te beschermen tegen de voortdurende vloed van het leven...

Als men het «levende» onder de vorm van structuren en natuurlijke geometrie beschouwt, waarachtige stempels van het leven, zal men gemakkelijk begrijpen waarom de eerste architecten-wiskundigen gebouwen en tempels ontwierpen die zich natuurlijkerwijze in dit «levende», in deze natuurlijke en universele «grote Orde» inschrijven.

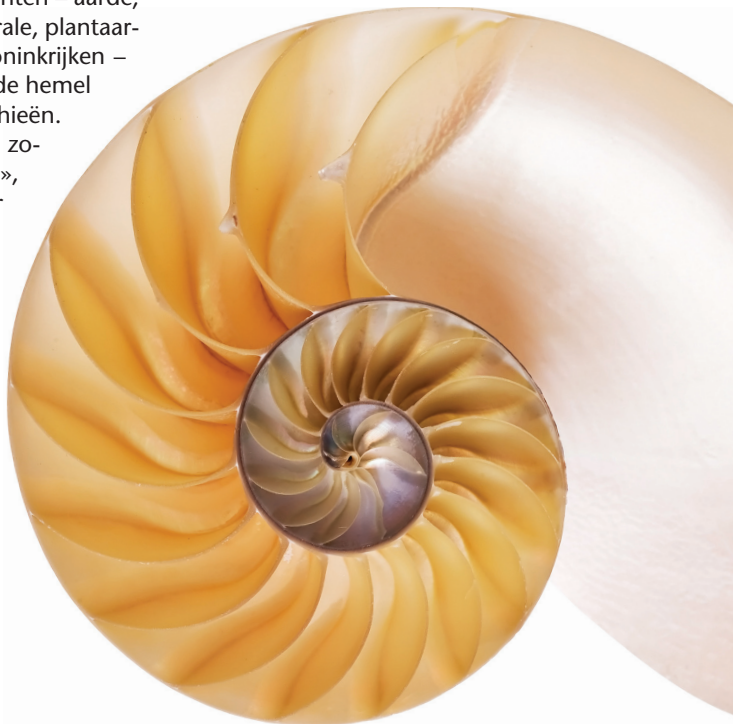
Breuk met de kosmos

Ten opzichte van de hele geschiedenis, is het pas recent dat het Westen gebroken heeft met zijn tradities. Gedurende duizenden jaren hebben onze voorouders zowat overal ter wereld een vergelijkbare visie van hun relatie met de «grote orde», met de kosmos gedeeld. Dit standpunt, in tegenstelling tot wat op dit moment op aarde overheerst, zag de mens niet als een superieure soort, voorbestemd om de natuur voor zijn eigen doeleinden te veroveren, maar als burger onder andere. Men was zich bewust van de onderlinge samenhang tussen de elementen – aarde, vuur, water, lucht – de minerale, plantaardige, dierlijke, menselijke koninkrijken – de krachten van de natuur, de hemel en de geestelijke hiërarchieën. In de moderne tijd heeft de zogenaamde «rule of reason», die Descartes zo dierbaar was, volledig het voorouderlijke paradigma omgekeerd. Dat doordrong nochtans alle aspecten van het menselijk leven, van geboorte tot dood, tot in het hiernamaals, en zelfs voor sommige volkeren tot in de toekomstige incarnaties! De breuk met de kosmos was een feit ...

Terug naar de natuur

Gelukkig omhelst elke breuk de belofte van verzoening! In de afgelopen decennia is er een heropleving en die uit zich in het bijzonder door een verlangen de natuur met het levende te herontdekken. Sommige astrologen zullen dit verschijnsel misschien verklaren door de overgang van het tijdperk van de Vis naar die van de Waterman ... Zeker is dat ons wereldbeeld ingrijpend aan het veranderen is. Er is een nieuw begrip van onze relatie met de natuur, met natuurlijke hulpmiddelen, met ons «Schip-Aarde» en met onze plaats in het heelal. Volgens de oude Maya's, echte «tijdsmeesters», zal dit transformerend proces alleen maar versnellen!

Vandaag is het logisch dat het niet langer aanvaardbaar is om te leven in gebouwen die geen of weinig rekening houden met ecologische kwesties of die kennelijk schadelijk zijn voor onze gezondheid, ons welzijn, en a fortiori, voor onze psychospirituele groei. Deze steden en gebouwen uit een vervlogen tijdperk zijn een vorm van verkrachting van de natuur, van de aarde en uiteindelijk van onszelf. Ze zijn opgericht door middel van de exploi-

tatie van de beperkte grondstoffen van de planeet en vervuilen de grond, het water en de lucht met hun giftig afval. Alles is immers verbonden in dit verenigd quantumuniversum...

Naar een «zachte» architectuur ...

Goed nieuws: niets dwingt ons om ons leven verder door te brengen in dergelijke omgevingen, of deze na te laten aan onze kinderen! In vele landen is een nieuwe architectuur ontstaan. Ze vormt een echt scharnier tussen oude wijsheid en de modernste technologieën. Ze blijkt haar lessen te hebben getrokken uit het verleden en zit op één lijn wat betreft de natuurlijke krachten

van het milieu. De gebouwen die voortkomen uit deze nieuwe opvatting, integreren zich uitstekend in het lokale en globale ecosysteem. Ze herstellen de harmonie met de vitale natuurkrachten en vieren de kringloop der jaargetijden. Deze respectvolle benadering van het leven werd door de architect Malcolm Wells herdoopt als «zachte architectuur»: ze bekommert zich om gezondheid en kosmische energie.

Dit nieuwe inzicht van bouwen in harmonie met de natuur, is voor het eerst ontstaan in Europa, met name in de Germaanse en de Scandinavische landen. Het is schatplichtig aan de ontwikkeling van van de Baubiologie of «organische architectuur» in de jaren '80: gezonde architectuur gekoppeld aan een ecologische en spirituele gevoeligheid. Ook in Noord-Amerika ontwikkelt zich sinds de jaren '90 geleidelijk aan een soortgelijke beweging, dankzij verschillende bijzonder creatieve en innovatieve architecten.

© damimages - Fotolia.com

... en een organische

Andere bewegingen, zoals de organische architectuur toegepast door o.a. Victor Horta en Frank Lloyd Wright, kenden een parallele evolutie sinds het begin van de vorige eeuw. Voor Rudolf Steiner, die in hoge mate bijgedragen heeft aan de bloei van de organische architectuur, is het voornamelijk door de bewegingen van ons lichaam dat we de architectuur kunnen «voelen». Zich verplaatsen binnenin een gebouw kan net zo prettig zijn als dansen. Eén van de belangrijkste beginselen van de organische antroposofisch geïnspireerde architectuur is dat de vorm een diepgaand effect heeft op de sfeer, het gedrag en de emoties. Zo stelt Rudolf

Steiner dat het de specifieke vormen van de Gotische kathedraal zijn die het mystieke karakter van de middeleeuwen opwekten en niet omgekeerd ...

Steeds meer organische architecten sluiten zich aan bij de beginselen van de zachte architectuur. Zo vormen ze de basis voor een gezonde architectuur op elk niveau; een nieuwe

architectuur die we holistisch zouden kunnen noemen. Maar dit is niet altijd het geval ... Vreemd genoeg zijn er bepaalde ontwerpers in de organische architectuur die zich bij voorkeur enkel wijden aan de «geestelijke gezondheid» van de mens. Ze nemen hiermee de gezondheid van het fysieke lichaam of van de aarde niet in aanmerking. Wat nochtans, op een zeker niveau, op hetzelfde neerkomt.

Bioklimatologisch ontwerp

Bij de vernieuwende architecturale ontwerpen rekenen we ook de bioklimatologische architectuur. Deze stroming staat voor een terugkeer naar het gezond verstand, naar natuurobservatie en naar

de creativiteit van talloze volkeren door de eeuwen heen. Architecten zoeken een evenwicht tussen het ontwerp en de bouw van woningen, de leefruimte [klimaat, milieu, ...] en de patronen en ritmes van zijn inwoners. Bioklimatologische architectuur vermindert het energieverbruik, onderhoudt een comfortabele temperatuur [winter en zomer], controleert de vochtigheid en werkt natuurlijke belichting in de hand. In een gematigd land kan een bioklimatologisch huis zorgen voor meer dan twee derde van de verwarmingsbehoefte, enkel en alleen dankzij de zon. Dit zijn wat we noemen passieve zonne-woningen, waar de architectuur van de gebouwen - oriëntatie, muren, daken en ramen - benut wordt om de stralen van de zon op te vangen.

Deze aanpak spreidt zich over drie gebieden: het vangen van de hitte, het omzetten/verspreiden en het bewaren. In warmere streken, het Middellandse Zee-gebied bijvoorbeeld, moet ook een vierde fundamentele as in ogenschouw genomen worden: zich beschermen tegen de warmte en die afvoeren !

© senosian_architectos

Maar nogmaals, een aantal ontwikkelaars die dit soort ontwerpen voorstellen, houden niet altijd rekening met de recycleerbaarheid, de duurzaamheid, de CO₂-voetafdruk en de aard van de gebruikte materialen. Zo is een mooi en super energie-efficiënt bioklimatologisch huis soms gemaakt van staal, beton en andere kunstcoatings...

Een stap verder

Gelukkig dwingt de vraag naar steeds gezondere constructies bouw-professionals om hun aanbod grondig te wijzigen. Nogmaals een bewijs dat de consument de sluitsteen van het systeem in handen heeft ... Uiteraard bestaan er

slechts weinig bouwprojecten die werkelijk een holistische draagwijdte hebben. Zo zijn bepaalde bouwprojecten zeer ecologisch, geven andere prioriteit aan gezondheid en nog andere aan spiritualiteit. Zeldzaam zijn de projecten die op succesvolle manier twee, laat staan drie van deze componenten combineren.

Holistische gebouwen zijn niet alleen in harmonie met hun omgeving, maar worden vervaardigd met gezonde en natuurlijke materialen [klei, hout, steen, minerale en plantaardige materie, ...]. Ze verzekeren de gezondheid van hun bewoners en, nog belangrijker, laten hen toe een gevoel van welzijn te ervaren, zich creatiever en zelf-

standiger te voelen op persoonlijk, familiaal en professioneel vlak. Zo zou een huis waarvan de structuur en de muren met liefde en met gezonde materialen werden gebouwd, op natuurlijke wijze bijdragen aan de innerlijke balans en aan de geestelijke ontwikkeling van haar inwoners.

Deze «neo-gebouwen» weerspiegelen een subtiel en dynamisch evenwicht tussen binnen en buiten. Op het niveau van de woonruimtes ervaren we een opeenvolging van sensaties van beweging en rust, zoals bij de dans. Elke vorm, elke ruimte, elke textuur en elke kleur dragen bij aan de ontwikkeling van de mens als geheel. Daarbij worden de geobiologi-

sche correctie van de cosmo-tellurische en elektro-magnetische verstoringen, de voorschriften van de herschikking van de ruimte uniek voor de feng shui en het architecturaal ontwerp gebaseerd op de gulden snede. Bovendien draagt deze nieuwe bouwkunst ertoe bij om actief het proces van zelf-genezing van het individu te versterken op verschillende vlakken, van het meest materiële naar het meest subtiele!

Sommige architecten aarzelen niet om nog verder te gaan. Ze zijn er zich immers van bewust dat elke vorm een «vormgolf» voortbrengt die subtiele effecten - positief of negatief - op zijn omgeving heeft. Ze suggereren gebouwen die fungeren als enorme golven in vormen die weldoen voor het milieu. Net als de menhirs en andere rechtopstaande stenen die het effect van echte aarde-acupunctuur-naalden opwekken, zullen de gebouwen van de toekomst vormen en ideale vormgolven ontwikkelen. Zo zal het milieu zijn evenwicht terugvinden. Bovendien zullen deze vormen de lokale trillingen verhogen, zodat de natuur en de aarde genezen.

© Gagik Grigoryan - Fotolia.com

Gewoon... leven

Uit de reflectie over de bouwkunst in harmonie met de natuur en het leven openbaart zich een nieuwe manier van bewuster, globaler leven: holistisch! Een levenskunst die met alles eerbiedig rekening houdt, in onderlinge samenhang met anderen en in verbinding met het Al. In dit nieuwe bewustzijn is ons huis niet langer een levenloos voorwerp. Het wordt een levend aspect van ons individueel, lokaal, regionaal, nationaal en mondiaal ecosysteem.

Het is werkelijk die derde huid die fungeert als interface tussen de wereld en onszelf. Als zodanig is het onze afspiegeling en is

het normaal dat het het leven uitdrukt dat ons bewoont. Want het leven komt op elk moment in ons en rondom ons tot uiting. Het begrijpen van het leven is niet iets ver van ons bed, het is in alles aanwezig. Elke keuze die we maken, elk moment dat we leven, kan een bron van ontwikkeling voor ons en de wereld betekenen. Als het nodig is om op te treden [en niet als reactie] tegen de gevaren die onze biosfeer bedreigen, is het belangrijk te erkennen dat alles verbonden en onderling afhankelijk is in dit universum, en dat wat er gebeurt in de wereld slechts een afspiegeling is van wat er zich binnenin onszelf afspeelt. Het is daarom belangrijk te leren om elke situatie te aanvaarden en vriendelijkheid,

onbaatzuchtigheid en vreugde in het dagelijks leven te laten zien. Elke nieuwe dag nodigt ons uit om de beweging van de aarde in de ruimte, de brandende hemel bij zonsondergang, het lied van een vogel, de dauwdruppels op een blad te waarderen... Dus, onze stille erkenning en onze toewijding aan het leven zullen zich aansluiten aan die van heel wat vrouwen, mannen en kinderen, in een groeiende vloedgolf die niets of niemand zal kunnen stoppen. Want het is de spiraalvormige beweging van het leven zelf die zich op de meest natuurlijke manier ontwikkelt...

Olivier Desurmont